

Koncepcja *społeczeństwa informacyjnego* w polityce Unii Europejskiej

Krystyna Doktorowicz

Koncepcja *społeczeństwa informacyjnego* zajmuje jedno z priorytetowych miejsc w polityce Unii Europejskiej oraz w politykach narodowych państw członkowskich. Nowe technologie informacyjno-komunikacyjne, których powszechne zastosowanie wpływa na procesy gospodarcze, kulturowe i społeczne w skali globalnej, nie mogą pozostawać na marginesie działań politycznych. Europejska koncepcja *społeczeństwa informacyjnego* przedstawiona w połowie lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku miała zapewnić gospodarce europejskiej konkurencyjność na globalnych rynkach zdominowanych przez Stany Zjednoczone i Japonię. Z drugiej strony, europejska wizja zawiera programy mające na celu zachowanie tradycyjnych dla starego kontynentu wartości społecznych i kulturowych. W ujęciu Komisji Europejskiej *społeczeństwo informacyjne* oznacza znacznie więcej niż powszechna informatyzacja i zapewnienie dostępu do sieci informacyjno-komunikacyjnej jak największej liczbie obywateli. Podstawowym jej założeniem jest znalezienie równowagi pomiędzy procesami globalizacji gospodarki, a zachowaniem warunków dla kreacji tożsamości kulturowej i społecznej. *Społeczeństwo informacyjne* sprzyja takim procesom jak komercjalizacja, prywatyzacja, indywidualizm i decentralizacja pracy i zarządzania. Zjawiska te stanowią zagrożenia dla europejskich wartości społecznych i socjalnych oraz dla funkcjonowania charakterystycznej dla demokracji europejskiej sfery publicznej. Informatyzacja i nowe technologie informacyjno-komunikacyjne mogą być przyczyną nowych nierówności i wykluczenia grup społecznych i jednostek, nie mających do nich dostępu, czy też nie przystosowanych do uczestnictwa w *społeczeństwie informacyjnym*. Potencjalnie negatywnym zjawiskiem i procesom, które niesie *społeczeństwo informacyjne* ma zapobiec polityka Komisji Europejskiej, ustanawiająca programy technologiczne, ekonomiczne, społeczne i kulturalne. Unia Europejska stoi przed poważnymi problemami związanymi z zastosowaniem różnych strategii rozwoju *społeczeństwa informacyjnego*, proponowanych przez koncerny, użytkowników nowych technologii i usług oraz polityków. Wykorzystanie wszystkich tych możliwości dla ekonomicznej i kulturowej pozycji Wspólnoty w dobie globalizacji należy do najistotniejszych zadań polityki europejskiej.

Pojęcie *społeczeństwa informacyjnego* po raz pierwszy pojawiło się w latach sześćdziesiątych XX wieku w Japonii. Użył go japoński badacz i ekonomista Tadeo Umehao, opisując *społeczeństwo japońskie*, w którym o standardach gospodarki za-

częły decydować informacja i technologia [4]. Cztery dekady później, na początku XXI wieku pojęcie *społeczeństwa informacyjnego* stało się jedną z najistotniejszych kategorii politycznych definiujących strategię rozwoju cywilizacyjnego i społecznego najbardziej rozwiniętych regionów świata, w tym Unii Europejskiej.

W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat uczeni zastanawiali się, jak dalece następujące po sobie kolejne generacje technologii informacyjno-komunikacyjnych, wpływają na społeczeństwa najbardziej zaawansowanych gospodarczo i technologicznie regionów świata. Stawiali pytania o istotę informacji w procesie rozwoju społecznego, starając się stworzyć teorię *społeczeństwa informacyjnego* [8]. Ewolucja technologii informacyjno-komunikacyjnych (ze względu na szybkość zachodzących zmian zwana rewolucją komunikacyjną), doprowadziła do powstania i zastosowania technologii, które bez wątplenia zmieniają system komunikowania społecznego i jego struktury, transformują procesy gospodarcze, polityczne i społeczne.

Rozwój technologiczny przełomu XX i XXI wieku przyniósł nową jakość, jaką jest sieć informacyjno-komunikacyjna. To właśnie sieci stały się najistotniejszymi narzędziami technologicznymi współczesnych społeczeństw, w których gromadzenie, przetwarzanie, transmisja i dystrybucja informacji jest fundamentalnym źródłem produktywności i władzy. Manuel Castells w swojej trylogii poświęconej globalnym problemom wieku informacji wysunął tezę mówiącą, iż logikę sieci przejmują struktury społeczne, gospodarcze, sfera publiczna i kultura. Dlatego też nazwał współczesne społeczeństwa informacyjne *społeczeństwami sieci* [2].

Pierwsza dekada XXI wieku niesie kolejną zmianę jaką jest technologia cyfrowa oraz konwergencja technologii medialnych, komputerowych i telekomunikacyjnych. Zmiana ta będzie miała wpływ nie tylko na przeobrażenia ekonomiczne i komunikacyjne, ale również na wiele tradycyjnych paradygmatów oraz wartości społecznych i kulturowych. Pytanie o to, czy nowe technologie tworzą zupełnie nową jakość w procesie rozwoju społecznego i decydują o powstawaniu nowej formacji, czy są jedynie narzędziem używanym w procesie ewolucji współczesnego neoliberalnego kapitalizmu korporacyjnego, wydaje się coraz mniej istotne. Należy zgodzić się z Manuelem Castellem i innymi badaczami, iż nowe technologie informacyjno-komunikacyjne, zwane także nowymi mediami, będąc obecne we wszystkich dziedzinach i przejawach aktywności ludzkiej, w krajach najbardziej rozwiniętych nie mogą pozostawać neutralne wobec procesów społecznych [9].

Oczywiście technologia nie determinuje zmian społecznych w stopniu, w jakim chcieli by tego determiniści technologiczni. Relacje między rozwojem technologicznym a społecznym są bardziej złożone i zależą od wielu procesów przebiegających równolegle do zmian technologicznych, uwarunkowanych kulturowo i socjologicznie. Charakter tych zmian zależy również od stopnia zaawansowania i złożoności technologii oraz stopnia ich wykorzystania. Nie można jednak opisywać i analizować problemów współczesnych społeczeństw, nie uwzględniając narzędzi technologicznych, którymi się posługują. Wpływ nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych na procesy ekonomiczne

i społeczne, nie może także pozostawać poza obszarem budowania strategii politycznej. Jak dalece nowe technologie zmieniają życie, pracę, struktury społeczne i kulturę najbardziej zaawansowanych technologicznie i gospodarczo regionów w pierwszych dekadach XXI wieku nie sposób obecnie zdecydowanie przewidzieć. *Spółeczeństwo informacyjne* jest bowiem społeczeństwem niepewności i ryzyka [5]. Niepewność ta wynika nie tylko z nieprzewidywalności kierunków rozwoju technologii i ich materialnych skutków, ale także z faktu, iż upowszechnienie nowych mediów sprzyja tworzeniu nowego porządku. Sieciowy, globalny przepływ kapitału, pracy, dóbr i informacji burzy podstawy tradycyjnej gospodarki wprowadzając zasady ekonomii informacyjnej.

Powstanie i upowszechnienie sieci informacyjno-komunikacyjnych zrestrukturyzowało międzynarodową sferę finansową, powodując oderwanie się rynków kapitałowych od kontroli państw i coraz większą zależność gospodarek lokalnych od globalnego rynku światowego. Globalizacja procesów ekonomicznych oparta na sieciowym przepływie kapitału i informacji rozszerzyła się na procesy globalizacji w sferze kultury, zakłócając tradycyjne wartości kultur narodowych. Właściwe dla globalnego *spółeczeństwa informacyjnego* wartości neoliberalne i dominacja interesów komercyjnych nad publicznymi spowodowały kurczenie się sfery publicznej silnie związanej z europejską tradycją społeczną. *Spółeczeństwo informacyjne* kruszy podstawy państwa dobrobytu i instytucje służby społecznej powodując ograniczanie sił społecznych zainteresowanych tymi wartościami. Początek nowego wieku przynosi wszystkie zjawiska i procesy zwane *spółeczeństwem informacyjnym* wraz z korzyściami, zagrożeniami, ryzykiem, zmianą społeczną, redefinicją wartości i niepewnością drogi, którą będzie podążać cywilizacja informatyczna. Niepewność tę, w Europie mają złagodzić strategie polityczne Unii Europejskiej stymulujące rozwój i zastosowanie określonych technologii jak i programy nowej modernizacji społeczeństw bogatych w informację i technologię.

W ciągu ostatniej dekady XX wieku, procesy integracyjne w Europie nabrały intensywności, zmierzając w kierunku jedności ekonomicznej i monetarnej, otwarcia przestrzeni dla swobodnego przepływu ludzi, informacji, dóbr i wartości. Integracja ekonomiczna i tworzenie wspólnego europejskiego rynku konkurencyjnego dla gospodarki amerykańskiej i strefy Pacyfiku, wymaga od Unii Europejskiej kreowania polityki innowacyjności, rozwoju nauki i technologii oraz programów upowszechniania nowych mediów, w jak najszerszym zakresie. Proces unifikacji Europy będący odzwierciedleniem jednego z najistotniejszych procesów definiujących współczesny świat, dokonuje się w kontekście charakterystycznych dla wieku informacji tendencji: globalizacji w dziedzinie technologii, gospodarki i komunikacji, kryzysu państwa narodowego oraz afirmacji tożsamości. Tendencje te pozornie przeciwstawne, stanowią wielkie wyzwanie dla jednoczącej się Europy, bogatej wielością kultur i tradycji, dążącej do zrównania poziomów życia oraz powszechności w dostępie do tak znaczących dla współczesnej cywilizacji sieci informacyjno-komunikacyjnych. Formowanie się Unii Europejskiej wymaga powstawania nowych form

zarządzania gospodarką i strukturami społecznymi, nowych instytucji kreowanych na poziomie Wspólnoty oraz na szczeblach regionalnych i lokalnych, wprowadzania nowej formy organizacji politycznej, którą Manuel Castells nazywa *państwem sieci* [3].

Struktura polityczna Unii Europejskiej kształtuje się w postaci sieci państw narodowych o zróżnicowanym potencjale ekonomicznym, militarnym, odmiennych kulturach i różnym zakresie oddziaływania na Wspólnotę. Asymetria ta nie zmienia faktu współzależności wszystkich elementów struktury sieci i równoprawności w podejmowaniu decyzji politycznych. Organizacja polityczna Unii Europejskiej i jej założenia polityczne zawarte w traktatach Wspólnoty odpowiadają trudnym do realizacji programom łączącym zasady nowego liberalizmu, określającego współczesny kapitalizm korporacyjny, z tradycyjnie europejskimi zasadami społecznymi. Unia Europejska dążąc do celu jakim jest osiągnięcie przez Wspólnotę w 2010 roku pozycji najbardziej konkurencyjnego gospodarczo regionu świata, co zostało ogłoszone w czasie szczytu w Goeteborgu w czerwcu 2001 roku, zmuszona jest do podejmowania decyzji politycznych efektywnie realizujących europejski projekt budowania *społeczeństwa informacyjnego*. Jednocześnie Europa przyjmuje rozwiązania różniące się od koncepcji amerykańskich określając je *europejską drogą dla społeczeństwa informacyjnego* [1].

Samo pojęcie *społeczeństwo informacyjne*, zaczerpnięte do polityki z teorii społecznych, jest nazwą koncepcji typowo europejskiej, gdzie komponent *społeczeństwo* ma istotne znaczenie. Luc Soete, jeden z ekspertów Unii Europejskiej w tej dziedzinie, definiuje *społeczeństwo informacyjne* w kontekście działań politycznych. *Społeczeństwo informacyjne – pisze Soete – to społeczeństwo, które właśnie się kształtuje, gdzie technologie gromadzenia i transmisji informacji i danych są powszechnie dostępne po niskich kosztach. Powszechnemu użyciu informacji i danych towarzyszą organizacyjne, komercyjne, społeczne i prawne zmiany, które głęboko zmieniają życie, pracę i społeczeństwo jako takie* [7]. Koncepcja polityczna Unii Europejskiej bierze pod uwagę nie tylko strategię przeobrażenia gospodarki, ale również działania mające na celu zapewnienie powszechnego dostępu do podstawowych usług informacyjno-komunikacyjnych, ochronę prywatności, kreacje nowych zawodów i miejsc pracy, wykorzystanie nowych mediów dla demokracji i przeciwdziałanie procesom wykluczenia społecznego.

Istota polityki Unii Europejskiej w dziedzinie budowania *społeczeństwa informacyjnego* na początku XXI wieku polega na wykorzystywaniu nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych i sieci dla zwiększenia konkurencyjności gospodarki, przy jednoczesnym poszukiwaniu równowagi pomiędzy wartościami, które mogą być przeciwstawne. Dotyczy to równowagi między wzrostem gospodarczym a wartościami społecznymi i ekologicznymi, globalną ekonomią a wartościami etycznymi, korzyściami krótkoterminowymi a długoterminową stabilizacją. Osiągnięcie tych celów wymaga redefinicji tradycyjnych europejskich standardów państwa dobrobytu, sfery publicznej służby publicznej i powszechnego dostępu. Państwo dobrobytu

zapewniające szerokie usługi socjalne, długoterminowe kontrakty zatrudnienia, bezpłatny dostęp do kultury i edukacji, zostało skruszone przez nowe zasady decentralizacji i indywidualizacji pracy, dywersyfikacje systemu komunikowania, komercjalizacje dóbr kultury. Sfera publiczna ulega stopniowo komercjalizacji i prywatyzacji, czemu sprzyja warunkowy dostęp do sieci. Dostęp do informacji i źródeł komunikowania staje się coraz częściej płatny, a nadawcy stają się przede wszystkim dostawcami usług informacyjno-komunikacyjnych. Coraz więcej przekazów jest przedmiotem obrotu handlowego. *Spoleczeństwo informacyjne* sprzyja postawom merkantylnym i komercyjnym.

Polityka Unii Europejskiej ma zapewnić zachowanie kulturowych i społecznych wartości europejskich, transformując je do warunków funkcjonowania globalnego *spoleczeństwa informacyjnego* i jego gospodarki. Tym właśnie różni się strategia europejska od amerykańskiej. Amerykańska koncepcja, wyrażona w 1993 roku w postaci dokumentu administracji *National Information Infrastructure*, polega przede wszystkim na budowie narodowej infrastruktury sieci informacyjnych (*infostrad*) i powszechnym, komercyjnym dostępie do technologii. Administracja amerykańska (zarówno demokratyczna jak i republikańska), wiąże kreowanie *spoleczeństwa informacyjnego* z narodzinami nowej cywilizacji, zwanej *cybercywilizacją*, w której dyfuzja cyfrowych technologii i sieci otwiera wirtualne przestrzenie poprzecinane dostępnymi informacyjnymi autostradami. W koncepcji tej dominuje optymizm amerykańskich teorii modernizacji, w których prymat nauki i technologii ogranicza wyraźnie postrzeganie ryzyka związanego z negatywnymi zjawiskami towarzyszącymi powstawaniu *spoleczeństwa informacyjnego*. Analiza amerykańskiej strategii *National Information Infrastructure*, szczegółowych programów administracji W. Clintona, realizowanych w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku oraz zapowiedzi prezydenta Georga W. Busha potwierdza tezę o traktowaniu przez politykę amerykańską *spoleczeństwa informacyjnego* w kategoriach beneficjów ekonomicznych i technologicznego przywództwa w świecie zachodnim. System polityczny Stanów Zjednoczonych jest mniej od europejskich systemów obciążony doktryną państwa dobrobytu, a sfera publiczna nie ma takiego znaczenia społecznego jak w Europie. Stąd też w koncepcjach amerykańskich sam termin *spoleczeństwo informacyjne* występuje bardzo rzadko, wyparty przez pojęcie *infostrady*.

Unia Europejska prowadzi odmienną politykę. Warto, aby o tym pamiętały siły polityczne kształtujące polski, jeszcze wciąż bardzo nieokreślony i sprowadzony do infrastruktury technologicznej, projekt *spoleczeństwa informacyjnego*. *Unia Europejska* – jak mówi Anna Dianantopoulou, Komisarz do spraw Zatrudnienia – *nie jest Stanami Zjednoczonymi Europy. Jest to polityczna wspólnota jedyna w swoim rodzaju. Posiada silne społeczne odwołanie. Integracja europejska postrzegana jest jako nasza najsilniejsza karta potwierdzająca sukces w konfrontacji z ekonomicznymi i społecznymi wyzwaniem globalizacji* (wypowiedź pochodzi z obrad Szczytu Europejskiego w Lizbonie, 23–24 marca 2000).

Unia Europejska wchodząc w XXI wiek stawia pytania o naturę tożsamości europejskiej podkreślając, iż Wspólnota staje się organizmem politycznym o znacznie głębszych relacjach niż zwykle mechanizmy rynkowe i monetarne. Budowa europejskiego *społeczeństwa informacyjnego* wchodzi w skład projektu europejskiego i wizji zjednoczonej Europy, nowoczesnej, konkurencyjnej, ale poszukującej własnej drogi w konfrontacji z problemami globalnymi. Upowszechnianie infrastruktury informacyjnej i jej wykorzystanie w gospodarce, sferze publicznej, kulturze, systemach mediów, edukacji, ochronie zdrowia oraz w dziedzinie pracy i zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej jest przedmiotem wspólnej polityki, zapoczątkowanej w ostatniej dekadzie XX wieku.

Budowa *społeczeństwa informacyjnego* na początku XXI wieku stała się jednym z priorytetów polityki Unii. Ryzyko przegranej w konkurencji na globalnym rynku informacyjnym ze Stanami Zjednoczonymi i państwami strefy Pacyfiku jest dla Unii zbyt duże, aby polityka kreowania *społeczeństwa informacyjnego* mogła znaleźć się na dalszym planie działań wspólnotowych. Poza sektorem produkującym systemy telekomunikacyjne, Unia Europejska ustępuje Stanom Zjednoczonym w produkcji infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej, technologii informacyjnych, oprogramowania i przekazów audiowizualnych. Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, iż potencjał technologiczny europejskiego *społeczeństwa informacyjnego* zgromadzony jest przede wszystkim w piętnastu państwach członkowskich Unii. W całej Europie dostęp do nowych technologii jest bardzo zróżnicowany. Państwa Europy Środkowo-Wschodniej, będące w okresie transformacji systemowej, w znacznie mniejszym stopniu od państw unijnych przygotowane są do budowania *społeczeństwa informacyjnego*, zarówno w sensie ekonomicznym, instytucjonalnym prawnym oraz organizacyjnym jak i mentalnym. Programy budowania *społeczeństwa informacyjnego* w tych krajach skoncentrowane są przede wszystkim na budowie infrastruktury (np. sieci internetowych, telefonii mobilnej) co stanowi pierwszy, wstępny etap zmiany. Wewnątrz samej Unii poziom informatyzacji i dostępu do nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz sieci jest zróżnicowany na korzyść państw skandynawskich.

Zanim Unia Europejska przystąpiła do konstrukcji projektu *społeczeństwa informacyjnego*, polityka poprzednich struktur Wspólnoty skierowana była przede wszystkim na budowanie europejskiego potencjału ekonomicznego i technologicznego. Już w 1978 roku, po opublikowaniu Strategii Wzrostu Wspólnoty, Komisja Europejska zaprosiła największe europejskie koncerny, w tym ICL, GEC, AEG, Siemens, Thomson, Bul, Olivetti, Philips, do dyskusji na temat koncepcji politycznych prowadzących do wzmocnienia europejskiego przemysłu i technologii. Debata ta doprowadziła do powołania serii programów badawczo-rozwojowych, w tym programów ESPRIT, RACE, ACTS, DRIVE, DELTA. W 1984 roku programy te zostały włączone w cykliczne programy ramowe obejmujące projekty wszystkich państw Wspólnoty.

Ogłoszenie europejskiej koncepcji budowania *społeczeństwa informacyjnego* zostało poprzedzone polityką deregulacji, demonopolizacji i prywatyzacji sektorów au-

diowizualnych, wymuszoną skutkami rewolucji komunikacyjnej lat osiemdziesiątych z nowymi mediami telewizyjnymi. Deregulacja oznaczała kres monopoli komunikacyjnych, umiędzynarodowienie przepływu informacji i przesunięcie aktywności społeczeństw w kierunku rynku, który stał się najważniejszym czynnikiem nowego typu regulacji. Deregulacja i prywatyzacja systemów komunikowania realizowana w ciągu ostatnich dziesięciu lat XX wieku szczególnie intensywnie w Europie Zachodniej, sprzyjała gwałtownemu jakościowemu i ilościowemu rozwojowi nowych mediów, w tym sieci pozwalających na transmisje danych w czasie realnym. Zastosowanie i upowszechnienie sieci informacyjnych zmieniło międzynarodową sferę finansową powodując oderwanie się rynków kapitałowych od kontroli państw narodowych i coraz większą zależność gospodarek lokalnych od rynku światowego. Odpowiedzią Unii Europejskiej była opublikowana w 1993 roku przez Komisję Europejską biała księga pod tytułem *White Paper on Growth, Competitiveness, Employment. The Challenge and way foreward into 21st century* (COM (93) 700 final). W dokumencie tym pojawia się po raz pierwszy wizja *społeczeństwa informacyjnego*, która rozpoczęła wizję europejskiego modelu. Problematyka białej księgi koncentrowała się przede wszystkim na kwestiach ekonomicznych i konieczności liberalizacji gospodarki europejskiej, w tym sektorów informacyjnych. W 1994 roku ukazały się podstawowe dokumenty określające politykę Wspólnoty w dziedzinie budowania społeczeństwa informacyjnego. Należą do nich tak zwany raport Bangemanna *Europe and the Global Information Society: recommendations to the European Council* (European Commission, Brussels 1994), *Europe's Way to the Information Society. An Action Plan* (COM (94) 347 final), *The Information Society in Europe: the first assessment since the Council Summit in Corfu* (European Commission, Brussels 1994). W 1996 roku Komisja Europejska opublikowała zieloną księgę zatytułowaną *Living and Working in Information Society. People First* (COM (96) 389 final). Rok wcześniej Komisja Europejska powołała dwa istotnie ciała doradcze.

Forum do spraw *Społeczeństwa informacyjnego* [11] oraz grupę ekspertów najwyższego szczebla [10], których celem jest analiza społecznych, socjalnych i kulturowych aspektów *społeczeństwa informacyjnego*. Prace tych zespołów ekspertów koncentrują się na takich problemach jak: wpływ nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych na gospodarkę i zatrudnienie, wartości społeczne i demokratyczne, społeczności wirtualne, zmiany sfery publicznej, edukacja, media i zrównoważony rozwój.

Do najważniejszych dokumentów Unii Europejskiej w dziedzinie *społeczeństwa informacyjnego*, określających przedmiot polityki Unii w tej dziedzinie należy również zaliczyć: zielną księgą na temat konwergencji telekomunikacji, mediów i technologii informacyjnych z 1997 roku (COM (97) 623 final) zieloną księgę poświęconą informatyzacji sektora publicznego w Europie z 1999 (COM (98) 0585 final) oraz plan działania inicjatywy *eEurope* z 2000 roku.

Inicjatywa *eEurope*, podjęta w Lizbonie podczas szczytu europejskiego, jest inicjatywą polityczną, mającą na celu osiągnięcie przez państwa członkowskie Unii Europejskiej beneficjów wynikających z prowadzonej polityki budowania *społeczeń-*

stwa informacyjnego i przygotowań do ery cyfrowej. Europejska koncepcja zapoczątkowana w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych, zakładała następujące priorytety i działania kreujące europejski model *społeczeństwa informacyjnego*:

- nową strukturę regulacyjną prowadzącą do pełnej liberalizacji w 1998 roku europejskiego rynku telekomunikacyjnego. Uwolnienie sektora telekomunikacyjnego pozwoliło na zwiększenie konkurencyjności infrastruktury i usług informacyjno-komunikacyjnych oraz obniżenia taryf, zwiększania ilości i jakości usług;
- kreowanie europejskiego rynku wewnętrznego na produkty i usługi informacyjne, poprzez tworzenie regulacyjnych i ekonomicznych warunków inwestowania w sektory informacyjne;
- zmianę w polityce industrialnej polegającą na informatyzacji i nasyceniu w nowe technologie sektorów wytwórczych. Tworzenie warunków dla inwestycji europejskich. Szczególnie ważne w tym kontekście pozostaje nasycenie nowymi technologiami małych i średnich firm, będących źródłem produktywności i zatrudnienia;
- zmiany organizacyjne i strukturalne w zarządzaniu sieciowym przedsiębiorstw;
- politykę zatrudnienia i pracy uwzględniającą nowe, elastyczne formy zatrudnienia w systemie sieciowym, kreacja nowych zawodów i miejsc pracy wykorzystujących nowe technologie informacyjno-komunikacyjne;
- promocję nowych form pracy i zatrudnienia oraz tworzenie nowych regulacji prawa pracy, odpowiadającego zasadom elastycznego systemu zatrudnienia i telepracy;
- prowadzenie sieci programów naukowo-badawczych. *Społeczeństwo informacyjne* zajmuje znaczące miejsce w piątym ramowym programie badawczo-rozwojowym, gdzie przedmiotem prac jest rozwój technologii, infrastruktury i nowych usług, zastosowania i oprogramowanie. Wprowadzanie technologii cyfrowych i konwergencji technologii medialnych, komputerowych i telekomunikacyjnych;
- zmianę systemu edukacji i szkolenia. *Społeczeństwo informacyjne* wymaga nowego systemu edukacji na wszystkich szczeblach nauczania. Unia Europejska i poszczególne państwa członkowskie budują systemy edukacji pozwalające na reorientację zawodową i stałą zmianę kwalifikacji. System edukacji przyjmuje nowe formy – edukacji na odległość – przy wykorzystaniu multimedialnych narzędzi interaktywnych;
- wykorzystanie nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych dla zrównoważonego rozwoju nie zagrażającego środowisku naturalnemu;
- tworzenie regulacji w kontekście konwergencji technologicznej i sektorowej pozwalających na rozwój zintegrowanych sieci i maksymalizujących korzyści z konwergencji w dziedzinie kreowania miejsc pracy, wzrostu gospodarczego, zwiększania wyboru konsumenckiego, dywersyfikacji kulturalnej;
- upowszechnienie usług informacyjno-komunikacyjnych na wszystkich szczeblach administracji publicznej centralnej, regionalnej i lokalnej, tworzenie systemów erządu;

- gwarancje uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym poprzez zaliczenie prawa dostępu do technologii i sieci do podstawowych praw obywatelskich;
- tworzenie programów sprzyjających kohezji społecznej i zapobiegających wykluczeniu społecznemu grup nie posiadających dostępu do technologii i wiedzy niezbędnej dla uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym;
- zapewnienie pluralistycznego i dostępnego systemu komunikowania, w którym systemom warunkowego dostępu będą towarzyszyły systemy zapewniające wolny dostęp;
- zdefiniowanie kategorii uniwersalnego dostępu i określenie dóbr informacyjnych oraz usług jej podlegających;
- politykę w dziedzinie sektora audiowizualnego pozwalającą na rozwój operatorów prywatnych i komercyjnych, przy jednoczesnej ochronie systemów publicznych (telewizja i radio publiczne) i stymulacji rozwoju narodowych i europejskich produkcji audiowizualnych;
- ochronę prawa konsumentów i prawa do prywatności;
- regulacje w dziedzinie ochrony praw autorskich i pokrewnych w sieci;
- regulacje dotyczące nowych usług (handlu elektronicznego) i produktów wytwarzanych przez *społeczeństwo informacyjne* oraz bezpieczeństwa transakcji sieciowych;
- standaryzację technologiczną i powszechność sieci informacyjno-komunikacyjnych;
- wykorzystanie nowych technologii dla uczestnictwa obywateli w decyzjach politycznych, konsultacjach i społecznościach wirtualnych;
- wykorzystanie nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych w ochronie zdrowia;
- promocja świadomości uczestnictwa i korzyści *społeczeństwa informacyjnego*.

Realizacja tych priorytetów politycznych odbywa się na poziomie struktur Unii Europejskiej i strategii krajowych państw członkowskich [6].

Wejście Europy w erę cyfrową zaprogramowane jest przez realizowany od 2000 roku program *eEurope*, którego celem jest :

- wyposażenie wszystkich obywateli Europy w domu, szkole i pracy oraz administracji w cyfrowe technologie on-line,
- kreowanie kultury informatycznej pośród Europejczyków i kultury przedsiębiorczości wspomaganej systemem finansowania rozwoju nowych idei,
- wzmocnienie procesów kohezji społecznej, budowanie wiarygodności handlu elektronicznego i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Priorytetami tego programu są projekty gwarantujące tańszy, szybszy i bezpieczny dostęp do Internetu, inwestycje w ludzki kapitał dla tworzenia gospodarki informacyjnej, szczególnie w ludzi młodych, stymulacje zastosowania i korzystania z nowych usług sieciowych.

Europejski model *społeczeństwa informacyjnego* znajduje swą realizację w licznych działaniach politycznych, projektach wspólnotowych, rządowych, obejmujących inicjatywy publiczne i prywatne. Zakłada on przede wszystkim budowę przyjaznego *społeczeństwa informacyjnego*, zorientowanego na prawa obywateli i konsumentów. Proces przeobrażania gospodarki w gospodarkę informacyjną i zwiększenie konkurencyjności łączy się z procesem wyrównywania szans, edukacji, społecznej kohezji i promocji kultur europejskich. Projekt budowania *społeczeństwa informacyjnego* w Europie napotyka na wiele problemów, głównie ze względu na przeciwstawność wielu celów, trudności w łączeniu polityki neoliberalnej ze społeczną, konkurencyjności z kohezją. Niemniej zaawansowanie w tej dziedzinie polityki europejskiej powinno stanowić *memento* dla polityki polskiej.

Bibliografia

- [1] *A European Way for the Information Society*. Information Society Forum Report. Brussels 2000
- [2] Castells M. 1996–2000: *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Vol. 1–3, Blackwell, Oxford
- [3] Castells M. 1998: *The End of Millenium*. Blackwell, Oxford s. 311
- [4] Dordic H., Wang G. 1995: *The Information Society. A Retrospective View*. SAGE, London
- [5] Franklin J. (ed) 1998: *The Politics of Risk Society*. Polity Press, Cambridge
- [6] *Public Strategies for Information Society in the Member States of European Union*. ESIS Report 2000
- [7] Soete L. 1997: *Building the Information Society for All Us*. Final Report of the High Level Expert Group. Brussels
- [8] Webster F. 1995: *Theories of the Information Society*. Routledge, London
- [9] *What's new about new media?* „New Media & Society”, vol. 1, no. 1, 1999
- [10] www.ispo.cec.be/helg/helg.html
- [11] www.ispo.cec.be/policy/isf/Welcome.html